

Ylämyllyn kaava-alueiden luontoselvitys 2018

MAANKÄYTÖNSUUNNITTELU KAAVAHARJU

Sisällys

1.	JOHDANTO	4
2.	SELVITYKSEN AINEISTO JA MENETELMÄT	4
3.	ALUEEN YLEISKUVAUS	5
3.1	Suojelualueet ja uhanalaiset lajit	5
4.	KASVILLISUUS JA LUONTOTYYPPISELVITYS.....	7
4.1	Ylämyllyn yläkoulun kaava-alue.....	8
4.2	Lahdensuon asemakaavan muutosalue	10
4.3	Leinosenlammen itä- ja pohjoisosan osayleiskaavamuutosalue.....	14
5.	LUONTOTYYPIT	17
5.1	Luonnonsuojelulain mukaiset luontotyytit.....	17
5.2	Vesilain mukaiset luontotyytit	18
5.3	Metsälain mukaiset luontotyytit	18
5.4	Uhanalaiset luontotyytit.....	18
5.5	Muut huomioitavat luontokohteet.....	18
6.	LAJIT	18
6.1	Luontodirektiivin tiukkaa suojelua vaativat lajit.....	18
6.2	Erityisesti suojeltavat lajit.....	18
6.3	Rauhoitetut lajit.....	18
6.4	Uhanalaiset lajit.....	18
6.5	Suomen vastuulajit	18
6.6	Silmälläpidettävät ja alueellisesti uhanalaiset lajit.....	19
7.	KIRJALLISUUS.....	19

Ympäristökonsultointi Welling Ky

Mika Welling, FM

maastotyöt ja raportointi

Yhteystiedot:

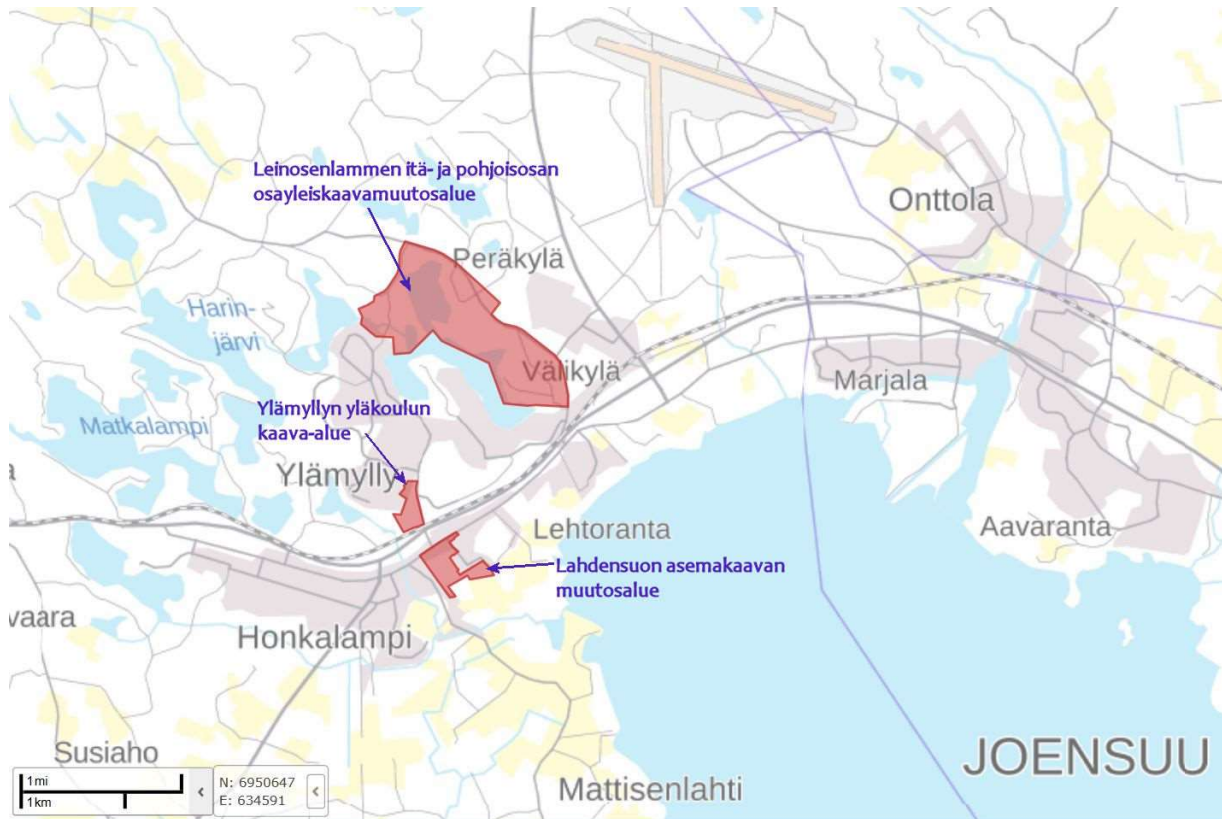
s-posti: mika.welling@ykw.fi, puh: 040 575 3149

Raportti sisältää Maanmittauslaitoksen Avoimien aineistojen tiedostopalvelun ortokuva-, ja peruskartta-aineistoa, 8/2018 (CC 4.0 -lisenssi).

Kansikuva: Näkymä Leinoseen Ruostelahden pohjukasta.

1. JOHDANTO

Tämä luontoselvitys koskee Liperin kunnan Ylämyllyssä sijaitsevaa kolmea kaava-aluetta: Leinosenlammen itä- ja pohjoisosan osayleiskaavamuutosalue, Ylämyllyn yläkoulun kaava-alue ja Lahdensuon asemakaavan muutosalue (kuva 1). Luontoselvitys sisältää alueiden kasvillisuus- ja luontotyyppiselvityksen.

Kuva 1. Kaava-alueiden sijainti (Ympäristökarttapalvelu Karpalo, 24.8.2018)

2. SELVITYKSEN AINEISTO JA MENETELMÄT

Kasvillisuus- ja luontotyyppiselvityksen maastotyöt tehtiin 3.-4.7.2018. Tarkoituksena oli löytää kaava-alueella sijaitsevat metsälain (10 §), luonnonsuojelulain (29 §) ja vesilain (2:11 §) mukaiset arvokkaat elinympäristöt sekä uhanalaiset luontotyypit. Lisäksi havainnoitiin kohteiden kasvillisuutta. Kaava-alueelta valittiin kartta- ja ilmakuvatarkastelun perusteella maastossa tarkastettavat kohteet. Maastotyön ulkopuolelle jätettiin luonnontilaltaan selvimmän muuttuneet alueet, kuten hakkuuaukeat. Maastotöiden yhteydessä tehtiin samalla havainnoita mahdollisista luontodirektiivin liitteen IV(a) lajien elinympäristöistä. Luontoselvityksestä on vastannut FM Mika Welling.

Maastotöiden lisäksi selvityksessä käytettiin hyväksi kirjallisuusluettelossa mainittujen lähteiden lisäksi seuraavia aineistoja ja lähteitä:

- Ympäristöhallinnon Karpalo-tietojärjestelmä 2018
- Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen uhanalaistiedot 7.6.2018
- Maanmittauslaitos, kartta- ja ortokuva-aineisto 2018
- Ylämyllyn osayleiskaavamuutos, Liperin kunta. Kaavaselostus, 15.10.2009. Pöyry Environment Oy.

3. ALUEEN YLEISKUVAUS

Kaava-alueet sijoittuvat Liperin Ylämyllyn alueelle noin 13 km kuntataajaman koillispuolelle valtatie numero 9 (Kuopiontie) molemmin puolin. Kaava-alueiden pinta alat ovat:

- Leinosenlammen itä- ja pohjoisosan osayleiskaavamuutosalue noin 169 hehtaaria
- Ylämyllyn yläkoulun kaava-alue noin 9,6 hehtaaria
- Lahdensuon asemakaavan muutosalue noin 18 hehtaaria

Ylämyllyn alue kuuluu eteläborealisella vyöhykkeellä Järvi-Suomen alueeseen (2b) ja suokasvillisuutensa puolesta Sphagnum fuscum -viittokeitaiden alueeseen. Alueen maaperässä vallitsevat hiekka ja karkea hieta. Alueen kallioperä on pääosiltaan tonallittigneisiä ja kiilleliusketta/kiilegneisiä (Paikkatietoikkuna 27.8.2018).

Leinonen on kirkasvetinen järvi, jonka ekologinen tila on hyvä (Ympäristöhallinnon Vesikartta 27.8.2018). Järven pinta-ala on 85,75 hehtaaria ja keskisyvyys 6,28 metriä suurimman syvyyden ollessa 27 metriä. Järvi kuuluu Vuoksen vesistöalueella Myllypuron valuma-alueeseen (04.359) (Järviwiki 2018). Ylämyllyn yläkoulun ja Lahdensuon kaava-alueilla ei sijaitse vesimuodostumia.

Leinosen ranta-alueella taajamatyypistä rakentamista on Kirkkoniemen ja Lautasuonahden alueilla järven eteläosissa. Leinosenlammen osayleiskaavamuutosalueella asutus on harvaa. Yläkoulun kaava-alueelle ei sijoitu asutusta. Lahdensuon kaava-alueella sijaitsee yksi omakotitalo.

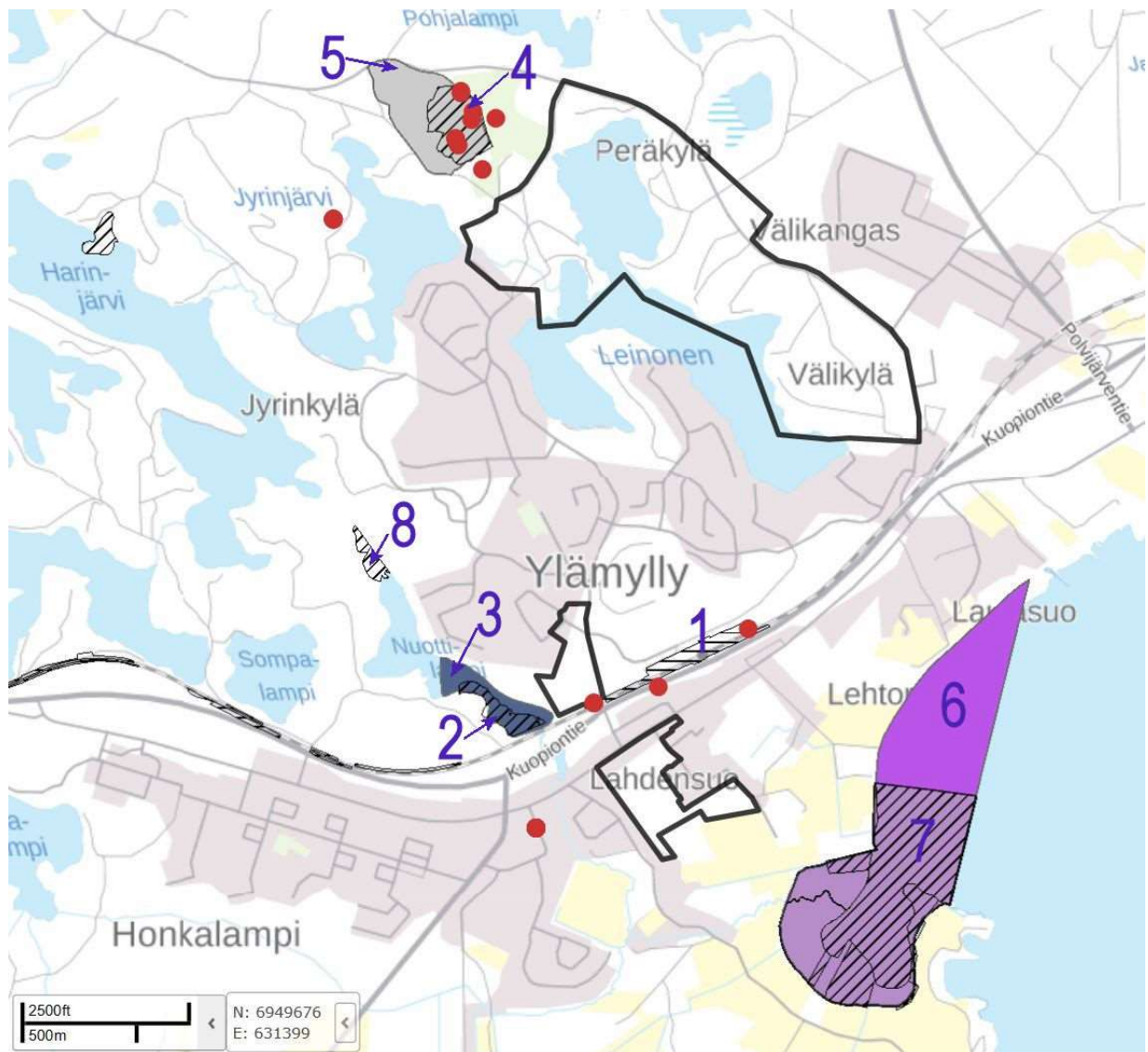

Kuva 2. Leinosenlammen itäosan harvaa mökkiasutusta. Kuva Kiiskilahden suulta luoteeseen.

3.1 Suojelualueet ja uhanalaiset lajit

Alueelle sijoittuvat pohjavesialueet, suojelualueet sekä huomionarvoisten lajien esiintymät alueet on esitetty kuvissa 3-4 (Ympäristökarttapalvelu Karpalo 24.8.2018). Ylämyllyn ratapihan erityisesti suojeltavan lajin elinympäristönä suojeltu alue sijaitsee alle 10 metrin etäisyydellä Ylä-

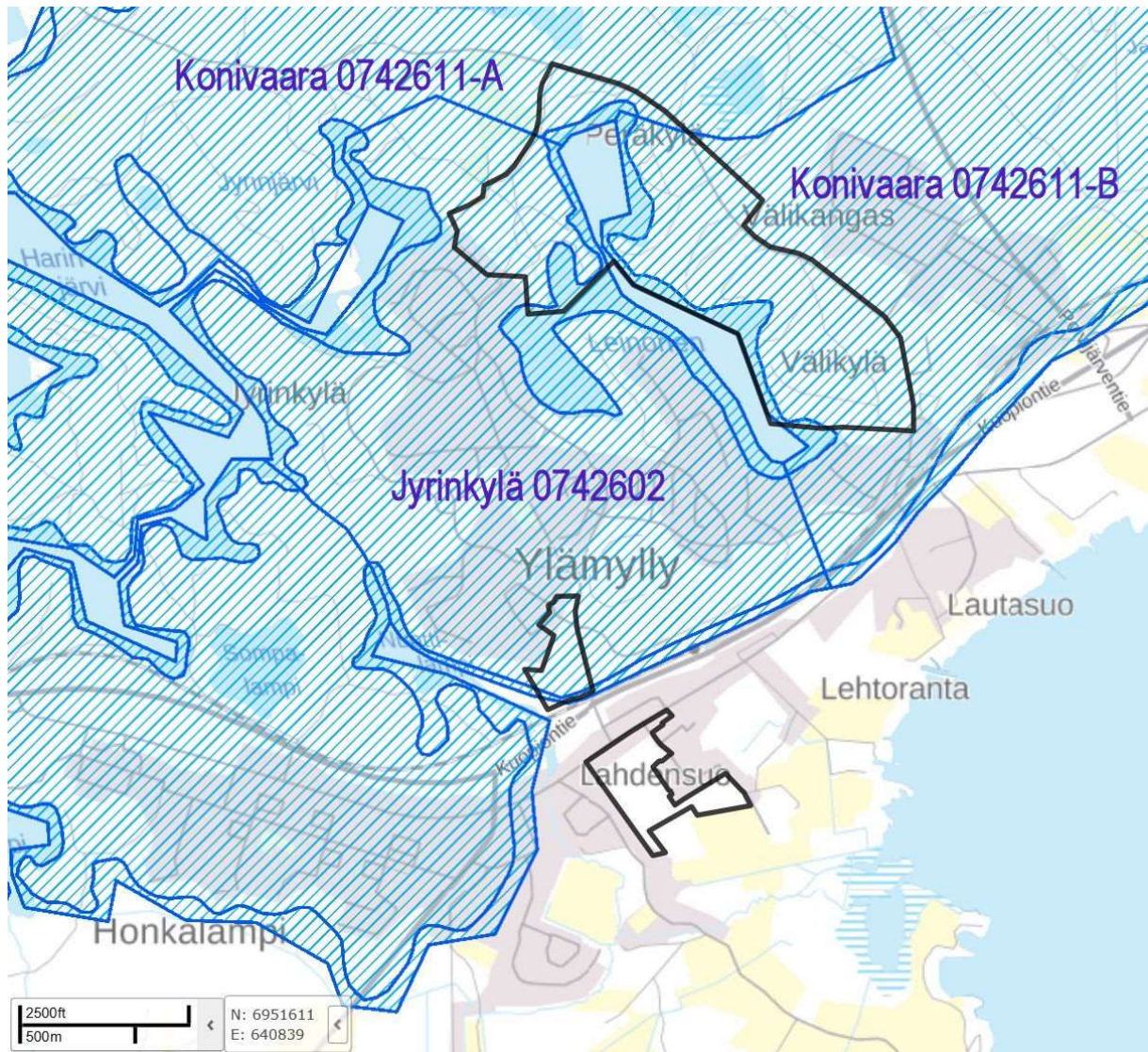
myllyn yläkoulun kaava-alueesta ja Jaamankankaan soidensuojelualue noin 25 metrin etäisyydellä. Leinosenlammen ja Lahdensuon kaava-alueiden välittömässä läheisyydessä ei ole suojelualueita tai huomionarvoisten lajien tiedettyjä esiintymiä.

Kuva 3. Kaava-alueiden (mustat rajaukset) läheisyyteen sijoittuvat suojelualueet ja tiedossa olevat huomionarvoisten lajien esiintymät (punaiset pallot). 1 = Ylämyllyn ratapihan erityisesti suojeltavan lajin suojelualue ERA204121, 2 = Nuottilammen luonnonsuojelualue YSA205762, 3 = Jaamankankaan alueen soiden soidensuojeluohjelman alue SSO070191, 4 = Pärnävaaran luonnonsuojelualue YSA239417, 5 = Pärnävaaran valtakunnallisesti arvokas kallioalue KAO0700038, 6 = Mattisenlahden lintuvesien suojeluohjelman alue LVO070164, 7 = Mattisenlahden Natura-alue FI0700006, 8 = Konovinkaivannon luonnonsuojelualue YSA076941 (Ympäristökarttapalvelu Karpalo 24.8.2018).

Ylämyllyn yläkoulun kaava-alueen välittömään läheisyyteen sijoittuu helmihopeatäplän (*Issoria lathonia*) esiintymä Ylämyllyn ratapihan suojelualueella (Pohjois-Karjalan ELY-keskus 7.6.2018). Laji on arvioitu Suomessa silmälläpidettäväksi (NT, Near Threatened) (Rassi ym. 2010). Muita huomionarvoisten lajien tiedettyjä esiintymiä ei kaava-alueille sijoitu.

Leinosenjärven kaavamuutosalue sijoittuu Konivaaran vedenhankintaa varten tärkeälle pohjavesialueelle (0742611-A), Konivaaran vedenhankinnalle soveltuvalla pohjavesialueella (0742611-B) sekä Jyrinkylän vedenhankinnalle tärkeälle pohjavesialueelle (0742602) (kuva 4). Ylämyllyn yläkoulun kaava-alue sijoittuu myös Jyrinkylän vedenhankinnalle tärkeälle pohjavesialueelle. Lahdensuon asemakaavan muutosalueelle ei sijoitu pohjavesialueita.

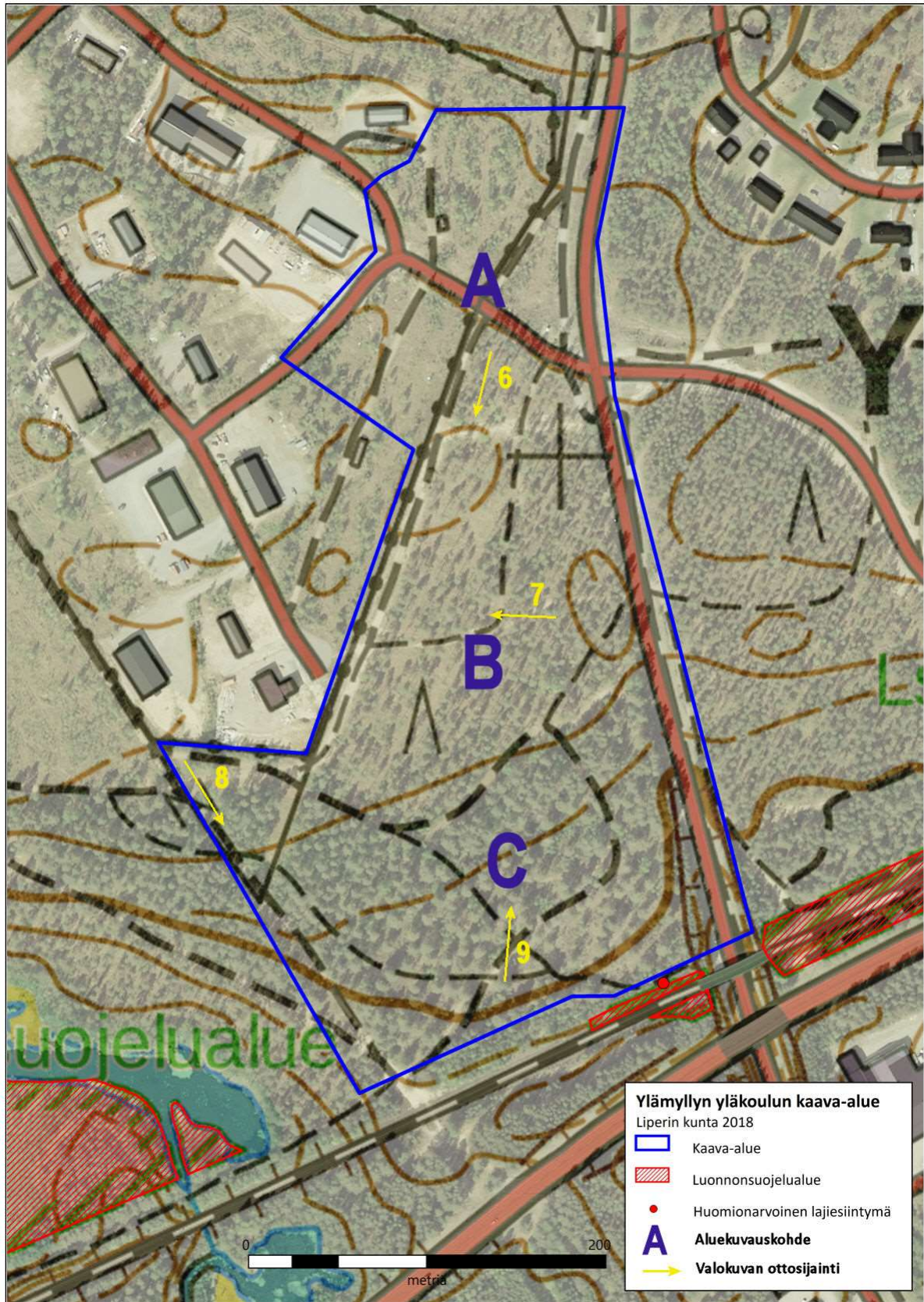

Kuva 4. Kaava-alueille (mustat rajaukset) sijoittuvat pohjavesialueet (sininen vinoviivitus ja rajaus) (Ympäristökarttapalvelu Karpalo, 24.8.2018).

4. KASVILLISUUS JA LUONTOTYYPPISELVITYS

Kaava-alueiden luontoselvityksen kohdekuvaukset on esitetty seuraavassa.

4.1 Ylämyllyn yläkoulun kaava-alue

Kuva 5. Yläkoulun kaava-alue, kuvauskohteet ja valokuvien ottosijainnit.

Alue A

Kaava-alueen pohjoispää on kuivahkoa harvennettua ja uudistuskypsää mäntykangasta (kuva 6). Alueen läpi kulkee maantie. Itse alueella on hiihtoreittejä sekä moottorikelkkareitti.

Alue B

Kaava-alueen keskiosat ovat uudistuskypsää kuivahkoa ja osin tuoretta mäntykangasta. Alueen länsireuna rajautuu aidattuun rakennettuun tonttiin. Alueen länsireunassa kulkee sähkölinja ja tieura (kuva 7).

Alue C

Kaava-alueen eteläosat ovat vanhaa ylismäntyä kasvavaa kuivahkoa ja osin tuoretta kangasta. Alueelle ovat leimallisia vanhat kilpikaarnaiset \varnothing 38-45 cm männyt, joita on arviolta 20-30 kappaletta hehtaarilla. Vanha puusto olisi suositeltavaa säilyttää ainakin osittain alueelle rakennettaessa.

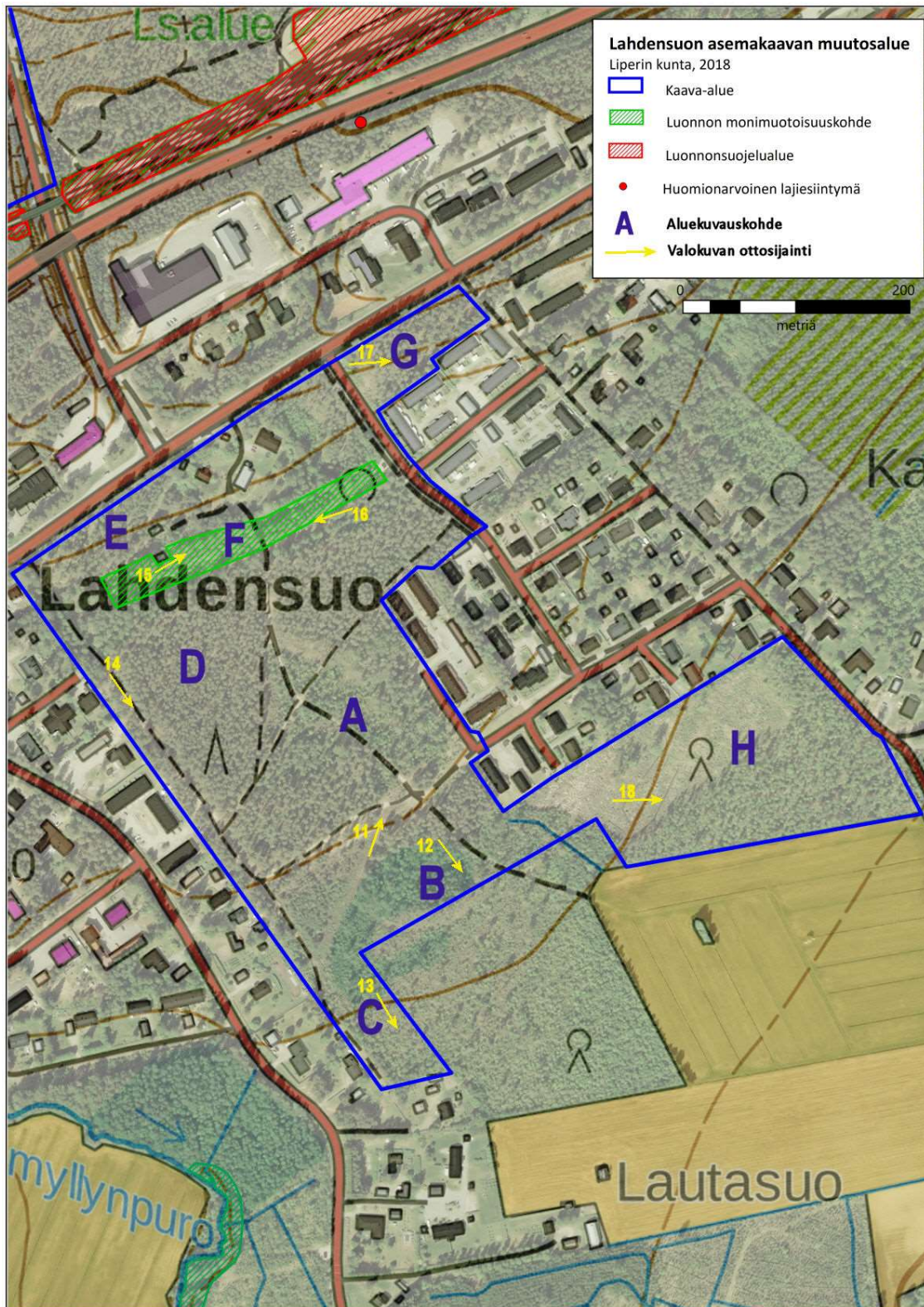
Kuvat 6 ja 7. Vasemmalla yläkoulun kaava-alueen pohjoisosan harvaa mäntymetsää. Alueella on hiihtoreittejä.

Kuvat 8 ja 9. Vasemmalla alueen länsiosan sähkölinja. Yläkoulun kaava-alueella kasvaa runsaasti kilpikaarnaisia vanhoja mäntyjä.

Yläkoulun kaava-alueelta ei löydetty huomionarvoisia luontotyyppiä tai lajiesiintymiä. Alueen vanhat mänyt tulisi pyrkiä säästämään alueelle rakennettaessa. Kaava-alue sijoittuu alle 10 metrin etäisyydelle luonnonsuojelualueesta ja tämä tulee huomioida alueelle rakennettaessa.

4.2 Lahdensuon asemakaavan muutosalue

Kuva 10. Lahdensuon asemakaavan muutosalue, kuvauskohteet ja valokuvien ottosijainnit.

Alue A

Kaava-alueen itä- ja keskiosat ovat kuivahkoja mäntykankaita. Puusto on varttunutta ja uudistuskypsää kasvatusmäntyä. Pohjakerroksen lajistossa vallitsevat mustikka, puolukka ja kangasmaitikka. Metsän läpi kulkee ajouria.

Alue B

Alueen eteläosassa on kangassoistumaa ja turvekangasta. Soistumaa ympäröivät metsät ovat taimikoita ja nuoria kasvatusmetsiä.

Kuvat 11 ja 12. Vasemmalla alueen keskiosien (A) kuivahkoa mäntykangasta, oikealla eteläosan kangassoistumaa (B).

Alue C

Kaava-alueen eteläosa on nuorta männikköä, jonka seassa on ylispuumäntyjä. Sekapuuna on runsaasti koivua.

Alue D

Alueen länsiosat ovat mäntyvoittoisia sekametsiä, joissa ruohoisuus lisääntyy. Sekapuuna on muutamia järeitä kuusia sekä kuusialiskasvustoa. Lajistossa yleisinä ovat mm. maitikat, nuokkuhelmikkä, karhunputki sekä ruusuruoho.

Alue E

Vanha pihapiiri, jossa on kaksi vajaa. Rakennusten pohjoispuolella valtatiehen rajautuva metsäkuvio kasvaa varttunutta mäntyä. Pohjakerroksessa runsaina ovat mm. ruusuruoho, koiranheinä, siankärsämö, kultapiisku, koiranputki, tähtimö, timotei ja valkoapila. Alue saattaa olla vanhaa peltoa.

Alue F

Vanhassa pihapiirissä vajojen vieressä kasvaa kaksi vanhaa ja järeää, $\varnothing > 60$ cm koivua sekä järeitä haapoja. Rakennusten eteläpuolinen alue on runsaana harmaaleppää, pihlajaa ja raitaa kasvava lehtipuustoinen rehevä metsäkuvio, jonka paikoin ympäristöään kosteammassa pohjakerroksessa kasvavat mm. kielo, metsäalvejuuri, orvokit, sudenmarja ojakellukka, mansikka, isotalvikki ja poimulehti. Kohde muuttuu itäosastaan tiheäpuustoiseksi koivu-haapametsäksi. Kohde on mahdollisesti vanhaa puustottunutta peltoa. Ympäröivien mäntykankaiden keskellä lehtipuustoinen, runsaasti lahoppuustoa sisältävä alue on luonnon monimuotoisuutta edistävä kohde (kuvat 15-16).

Kuvat 13-14: vasemmalla ylhäällä kaava-alueen eteläosan (C) taimikkoa ja ylismäntyjä, oikealla ylhäällä kaava-alueen länsireunan (D) ajouran ympäristön varttunutta mäntykangasta. Kuvat 15-16: vasemmalla alhaalla vanhan pihapiirin järeä koivu ja järeitä haapoja, oikealla näkymä lehtipuustoiseen luonnon monimuotoisuutta lisäävään alueeseen.

Alue G

Kaava-alueen koillisosan tiehen rajautuva alue on varttunutta ja uudistuskypsää mäntyä sekä aliskuusta kasvava, puustollisesti harvennettu rinne (kuva 17).

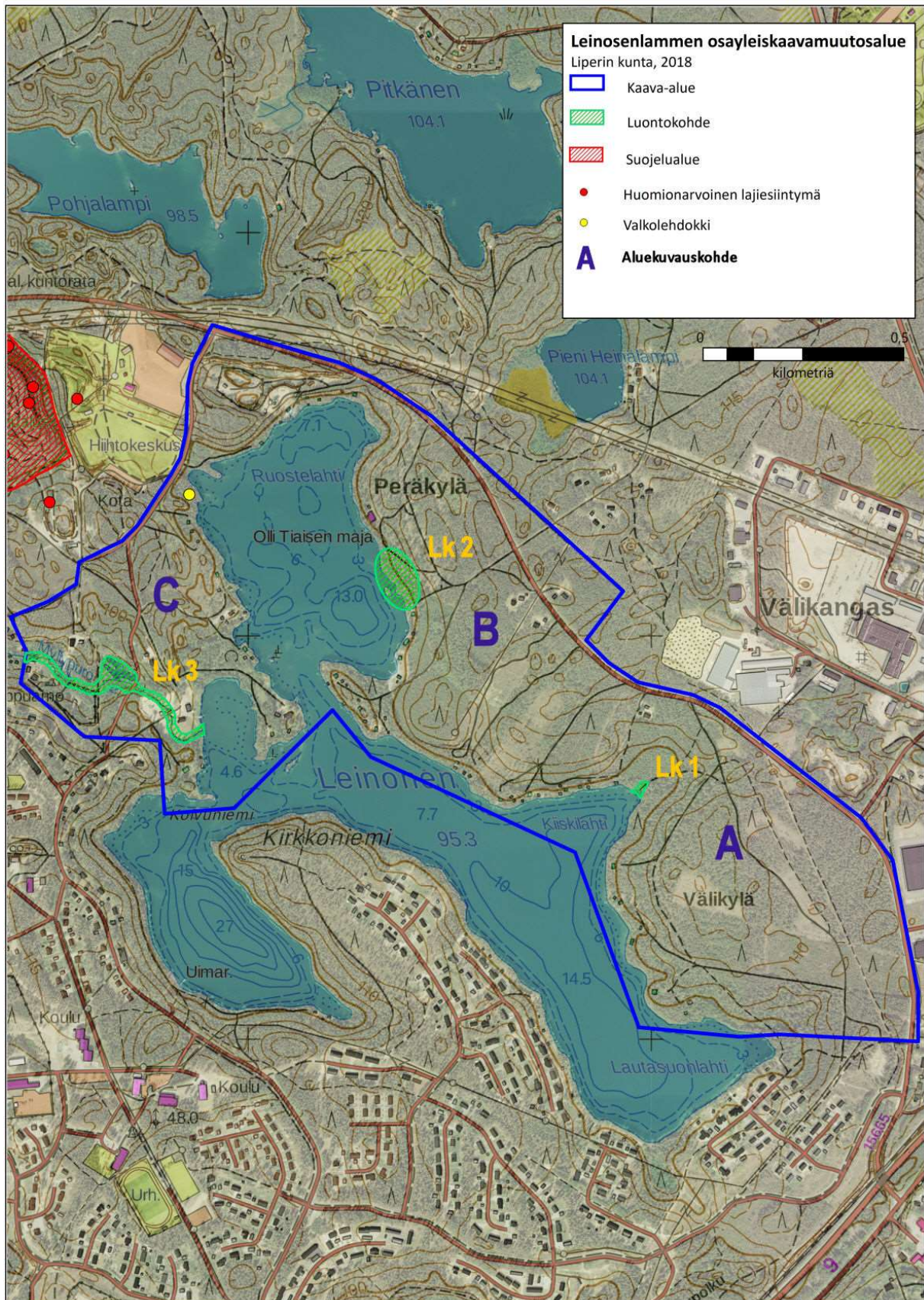
Alue H

Kaava-alueen kaakkoiskulma on valtaosaltaan taimikkoa sekä reunoiltaan mänty-koivu -sekametsää (kuva 18).

Kuvat 17-18. Vasemmalla kaava-alueen koillisosan (G) loiva kasvatusmäntyrinne, oikealla kaava-alueen kaakkoisosan (H) taimikkoa.

4.3 Leinosenlammen itä- ja pohjoisosan osayleiskaavamuutosalue

Kuva 19. Leinosenlammen osayleiskaavamuutosalue, kuvaus- ja luontokohteet.

Alue A, Välikylä - Kiiskilahti

Välikylän alueen metsät ovat puustoltaan varttuneita ja uudistuskypsiä, kuivahkoja ja tuoreita mäntykankaita sekä taimikoita.

Kiiskilahteen laskeva rinne on varttunutta lehtomaista kangasmetsää, jossa kasvilajistossa ovat muun muassa metsäimarre, oravanmarja, lillukka, kastikka, maitohorsma, metsäkorte, mansikka sekä runsaana sananjalka ja kielo. Rinteessä on kolme kaivolta vaikuttavaa rakennelmaa vierekkäin. Kiiskilahden pohjukassa on ilmeisesti järvestä umpeenkasvava, noin aarin kokoinen lampare sekä vanha kaivo (kuva 20). Rannan puustossa on maisemallisesti arvokkaita vanhoja tervaleppiä sekä mäntyjä. Rannan lajistossa tavataan esimerkiksi lehto- ja metsäkorte, orvokit, vehka, luhtamatar, suoputki, tähtisara, ketunlieko, maariankämmekekä, terttualpi, kurjenjalka, okarahkasammal ja lehväsammalet.

Lampare ja rannan edusta ovat viitasammakon potentiaalista elinympäristöä (kuva 19, Lk1). Rannan vanha puusto on maisemallisesti arvokasta. Kohteella on mahdollisesti pohjavesien vaikutusta. Kohde on paikallisesti arvokas, luonnon monimuotoisuutta edistävä kohde.

Kuva 20. Kiiskilahden pohjukan lampare on viitasammakon potentiaalinen elinympäristö. Rantapuustossa on vanhaa tervaleppää ja mäntyä. Lampareen vieressä on vanha kaivo.

Alue B, Peräkylä

Peräkylän alueen metsät ovat yleisesti varttuneita kasvatusmänniköitä ja taimikoita.

Vuonna 2009 valmistuneessa Ylämyllyn osayleiskaavamuutoksen luontoselvityksessä Peräkylän vanhaa lehtipuustoa kasvava rantametsä oli arvioitu metsäluonnon muuksi arvokkaaksi

elinympäristöksi (kuva 19, Lk 2). Järeämäntyisen rinteiden alla rannassa kasvaa isoja tervaleppiä ja muutamia kookkaita haapoja. Lisäksi lähellä rantaa on pieni saari, jossa kasvaa vanhaa lehtipuustoa (kuva 21). Lahopuuna koko alueella on leppäpötkelöitä, joissa näkyi koloja ja tikkojen jättämiä syöntijälkiä (Pöyry Environment Oy 2009).

Kuva 21. Peränkylän rantametsän edustalla on pieni lehtipuustoinen saari.

Alue C, Ruostelahti – Myllypuro

Ruostelahden länsiranta on järeäpuustoista tuoretta kangasta, jossa kasvoi **valkolehdokkia** (*Platanthera bifolia*) (kuva 22). Valkolehdokki on luonnonsuojelulain 42§:n nojalla rauhoitettu. Luonnonsuojelulaki ei estä alueen käyttämistä maa- ja metsätalouteen tai rakennustoimintaan, mutta rauhoitettuja kasveja on kuitenkin vältettävä vahingoittamasta tai häiritsemästä, jos se on mahdollista ilman merkittäviä lisäkustannuksia.

Vuonna 2009 valmistuneessa Ylämyllyn osayleiskaavamuutoksen luontoselvityksessä **Myllypuro** on arvioitu viheryhteytenä huomionarvoiseksi sekä mahdolliseksi metsä- ja vesilakikohteeksi (Pöyry Environment Oy 2009). Puro ei ole kokonaisuudessaan luonnontilainen. Puron varsi on kapealti kangaskorpea ja osaltaan kosteaa runsasravinteista lehtoa, jonka lajistoa ovat muun muassa metsäalvejuuri, käenkaali, oravanmarja, kielo, mustakonganmarja, metsäkurjenpolvi, orvokit, metsä- ja lehtokorte, isotalvikki, lillukka, mustikka, korpi-imarre, mesiangervo, vadelma ja lehväsammat. Kosteaa runsasravinteinen lehtoluontotyyppi on arvioitu Etelä-Suomessa vaarantuneeksi (VU, Vulnerable) (Raunio ym. 2008). Lähellä Leinosta kasvaa vanha yli 50 cm halkaisialtaan oleva lehmus. Puron vieressä on matala kirkasvetinen lampare, jossa havaittiin ainakin ahvenia ja tunnistamattomaksi jääneitä sorsia. Puron varressa on aidattu pohjavedenotto (kuva 19, Lk 3).

Kuva 22. Valkolehdokki on rauhoitettu laji.

Kuvat 23 ja 24. Vasemmalla Myllypuro, oikealla puroon liittyvä kirkasvetinen lampi.

5. LUONTOTYYPIT

5.1 Luonnonsuojelulain mukaiset luontotyypit

Kaava-alueilla ei havaittu luonnonsuojelulain (LSL 29§) nojalla suojeltuja luontotyyppjä.

5.2 Vesilain mukaiset luontotyypit

Leinosenlammen itä- ja pohjoisosan yleiskaavamuutosalueella mahdolliseksi vesilain (2:11§) mukaiseksi vesiluonnon suojelutyyppeihin kuuluvaksi kohteeksi on arvioitu Myllypuro luonnontilaisimmalta osaltaan.

5.3 Metsälain mukaiset luontotyypit

Metsälain (10§) mukaisena erityisen tärkeänä elinympäristönä on arvioitu Leinosenlammen itä- ja pohjoisosan yleiskaavamuutosalueella Myllypuron lehtometsä luonnontilaisimmalta osaltaan.

5.4 Uhanalaiset luontotyypit

Uhanalaisena luontotyyppinä havaittiin Leinosenlammen itä- ja pohjoisosan yleiskaavamuutosalueella Myllypuron alueen kostea runsasravinteinen lehto, joka on Etelä-Suomessa vaarantunut (VU) luontotyyppi.

5.5 Muut huomioitavat luontokohteet

Leinosenjärven Kiiskilahden pohjukassa järvestä erottuva lampare ympäryspuustoinen on paikallisesti arvokas, luonnon monimuotoisuutta lisäävä kohde. Kohde on myös viitasammakon potentiaalinen elinympäristö. Alueella on kaivoista päätellen myös pohjavesivaikutusta.

Ylämyllyn yläkoulun kaava-alueen vanhat järeät männyt ovat maisemallisesti arvokkaita ja niitä tulisi pyrkiä säilyttämään alueelle rakennettaessa.

6. LAJIT

6.1 Luontodirektiivin tiukkaa suojelua vaativat lajit

Kaava-alueilla ei tiedetä esiintyvän eikä maastokäynnillä havaittu luontodirektiivin liitteen IV(b) mukaisia lajeja.

6.2 Erityisesti suojeltavat lajit

Kaava-alueilla ei tiedetä esiintyvän eikä maastokäynnillä havaittu erityisesti suojeltavia lajeja.

6.3 Rauhoitetut lajit

Valkolehdokki on luonnonsuojelulain 42§:n perusteella rauhoitettu.

6.4 Uhanalaiset lajit

Kaava-alueilla ei tiedetä esiintyvän eikä maastokäynnillä havaittu uhanalaisiksi luokiteltuja lajeja.

6.5 Suomen vastuulajit

Kaava-alueilla ei tiedetä esiintyvän eikä maastokäynnillä havaittu Suomen vastuulajeja.

6.6 Silmälläpidettävät ja alueellisesti uhanalaiset lajit

Kaava-alueilla ei tiedetä esiintyvän eikä maastokäynnillä havaittu silmälläpidettäviä tai alueellisesti uhanalaisia lajeja.

7. KIRJALLISUUS

Eurola, S. (1999). Kasvipeitteemme alueellisuus. Oulanka reports nro 22. Oulanka biological station. University of Oulu.

Eurola, S., Bendiksen, K. ja Rönkä, A. (1992). Suokasviopas. Oulanka reports nro 11. Oulanka biological station. University of Oulu.

Eurola, S., Huttunen, A. ja Kukko-oja, K. (1995). Suokasvillisuusopas. Oulanka reports nro 14. Oulanka biological station. University of Oulu.

Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. ja Uotila, P. (toim.) (1998). Retkeilykasvio. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo. Helsinki.

Laine, J. ja Vasander, H. (2005). Suotyypit ja niiden tunnistaminen. Metsäkustannus Oy. Hämeenlinna.

Liukko, Ulla-Maija, Heikki Henttonen, Ilpo K. Hanski, Kaarina Kauhala, Ilpo Kojola, Eeva-Maria Kyheröinen ja Janne Pitkänen (2016). Suomen nisäkkäiden uhanalaisuus. Ympäristöministeriö, Suomen ympäristökeskus. 34 s.

Meriluoto, M. ja Soinen, T. (1998). Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Tapio.

Pöyry Environment Oy (2009). Ylämyllyn osayleiskaavamuutos, Liperin kunta. Kaavaselostus, 15.10.2009. Raportti, 49 s. + liitteet.

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) (2010). Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.

Raunio, A., Schulman, A. ja Kontula, T. (toim.). (2008). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. Osat 1 ja 2. 264+572 s.